

термін, на законних підставах, ухиляється від участі у розгляді кримінальної справи судом.

При цьому, на відміну від розглядаємої норми закону, навіть проаналізовані вище положення ст. 616 КПК України дозволяють більш гнучко підходити до вирішення цього процесуального питання, з урахуванням думки сторони обвинувачення, особи обвинуваченого тощо.

На нашу думку, сама лише ознака вступу обвинуваченого на військову службу не означає неможливість участі такої особи у судовому розгляді, а тому пропонуємо законодавцю внести відповідні зміни до ст. 335 КПК України додавши до неї право суду на зупинення судового розгляду у зв'язку з прийняттям на військову службу за контрактом та з урахуванням конкретних обставин проходження особою військової служби і думки сторін, а також щодо можливості відновлення судового розгляду у разі самовільного залишення місця служби або дезертирства обвинуваченим.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. «Про військовий обов'язок і військову службу» : Закон України від 25 берез. 1992 р. № 2232-XII. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.

3. Справа «Авраїмов проти України" (Заява № 71818/17) : рішення Європейського суду з прав людини від 25 берез. 2021 р. Верховна Рада України : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_f72#Text.

Поярков Андрій Юрійович,

аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

МІЖНАРОДНЕ ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИДАЧІ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ, У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ ОРГАНІЗОВАНІ ГРУПИ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН АБО ЇХ АНАЛОГІВ

Організована злочинність у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів є прямою загрозою світовій безпеці, а тому важливим напрямом у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення, вчинені організованими групами та злочинними організаціями у такій сфері є міжнародне співробітництво.

Прагнення кожної з держав до протидії злочинності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів підґрунтям укладення відповідних міжнародних угод, у яких особлива увага приділяється екстрадиції як одному з інструментів забезпечення невідворотності відповідальності та покарання. Видача осіб відноситься до тих інститутів міжнародного права, що знаходяться у взаємозв'язку міжнародного і національного права та містить у собі як міжнародно-правові норми, так і норми кримінального і кримінального процесуального права суверенних держав [1].

Видача особи (екстрадиція) – це видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Екстрадиція включає: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитованої держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави [2].

Видачу осіб слід розглядати як окремий інститут міжнародного співробітництва держав у протидії наркозлочинності, якій з ініціативи правоохоронних органів України підлягають, зокрема, особи, які виїхали за межі України та ухиляються від кримінальної відповідальності та відбуття покарання. Спільними зусиллями міжнародної спільноти розроблено уніфіковані міжнародні договори, спрямовані на забезпечення державам-учасницям можливості надавати одна одній правову допомогу в кримінальних провадженнях, порушувати питання про видачу правопорушників чи про перейняття кримінального переслідування у разі неможливості їх видачі, визнавати й приймати до виконання вирок суду стосовно особи, яка перебуває на території запитованої держави, передавати засуджену особу для відбування покарання в державу її громадянства тощо [3].

В Україні існує широка договірна база, завдяки якій компетентні органи держави мають можливість на підставі чинних міжнародних угод ефективно співпрацювати з компетентними органами іноземних держав. Україною укладені договори про надання міжнародної правової допомоги з багатьма країнами світу. Одним із основоположних джерел правових норм у правовідносинах між державами є Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, норми якого визначають основні правила поведіння з особою, яка потрапила до сфери судочинства. У пакті проголошено, що кожна людина має право на свободу й особисту недоторканність, ніхто не може бути безпричинно підданий арешту або триманню під вартою, ніхто не може бути позбавлений волі інакше, як на таких засадах і за такою процедурою, які встановлені законом [4, с. 468].

Серед міжнародних договорів України у сфері взаємної правової допомоги у кримінальних провадженнях особливого значення набули Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах (1959 р.), Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах (1972 р.) та ін. Водночас правовою підставою для екстрадиції можуть бути багатосторонні конвенції та двосторонні договори, які мають більш широкий предмет регулювання, але окремі положення яких регламентують питання видачі осіб, наприклад Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (2000 р.) [5], у якій зазначено, що видача здійснюється відповідно до умов, що передбачаються внутрішнім законодавством запитуваної Держави-учасниці бо договорами про видачу, що застосовуються, включаючи в тому числі умови, пов'язані з вимогами про мінімальне покарання щодо видачі, і підстави, на яких запитувана Державою-учасницею може відмовити у видачі. Держави-учасниці, за умови дотримання свого внутрішнього законодавства, докладають зусиль для того, щоб прискорити процедури видачі та спростити пов'язані з нею вимоги про надання доказів [5]. За умови дотримання положень свого внутрішнього законодавства і своїх договорів про видачу запитувана Державою-учасницею, переконавшись у тому, що обставини вимагають цього іносять невідкладний характер, і на прохання запитуючої Держави-учасниці може взяти під варту особу, яка знаходиться на її території видача якої запитується, або вжити інших відповідних заходів для забезпечення її присутності в ході процедури видачі [5].

Порядок видачі осіб з України є складаною процедурою міжнародного співробітництва у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів та підпадає під сферу регулювання не лише кримінального процесуального права України, а й міжнародного. Першочергово ця процедура якраз регулюється міжнародними договорами, які визначають ключові механізми та умови застосування такого порядку, а вже потім підпадає під сферу кримінального процесуального права України, яке регулює її на рівні національного законодавства (гл. 44 КПК України) [2].

Видача особи (екстрадиція) у кримінальних провадженнях про організовані групи та злочинні організації у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів передбачає не лише сам факт видачі, але й комплекс процесуальних дій та організаційних заходів, спрямованих на попередження спроб особи ухилитися від органів розслідування, продовжити займатися злочинною діяльністю, забезпечення збереження джерел доказової інформації, перевірку обставин, які можуть перешкоджати видачі, дотримання прав і свобод особи, що підлягає видачі тощо. Наприклад, у випадку, коли видача проводиться для притягнення винуватого до кримінальної

відповідальності і у санкціях статті передбачено за даний злочин покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад один рік, а в разі необхідності видачі для виконання рішення суду, що вступило в дію – не менше шести місяців, екстрадиція включає: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати та видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави.

Загалом, міжнародне співробітництво при розслідуванні злочинів міжнародного характеру реалізується згідно з певними напрямками, рівнями та формами; відповідні заходи можуть проводитися як на підставі багатосторонніх міжнародних договорів з питань міжнародної правової допомоги та інших форм міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, так і на підставі міжнародних договорів з питань боротьби зі злочинами міжнародного характеру, що максимально враховують специфіку розслідуваних злочинів міжнародного характеру, передбачають додаткові заходи співробітництва [6]. Порядок видачі особи (екстрадиції) у кримінальних провадженнях про організовані групи та злочинні організації у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів відповідає загальним вимогам, однак має й чимало особливостей, що обумовлені, насамперед, правовими підставами та порядком реалізації взаємодії компетентних органів.

Список використаних джерел

1. Макаров М. А. Кримінально-процесуальне забезпечення екстрадиції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ. 2012. 194 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон від 13.04.2012 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Міжнародний розшук та видача особи, яка вчинила кримінальне правопорушення: навч. посіб. / І. В. Басиста, В. І. Галаган, О. М. Калачова, Л. В. Максимів. Київ : УкрДГПІ, 2016. 277 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. коментар. Т. 2 / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки. Харків: Право, 2012. 638 с.
5. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. URL: http://zako№0.rada.gov.ua/laws/show/995_789.
6. Черноус Ю. М. Теорія і практика криміналістичного забезпечення досудового слідства у справах про злочини міжнародного характеру : монографія. Київ : Скіф, 2012. 448 с.